

Provinciale Staten van de Provincie ZeelandT.a.v. de voorzitter
Postbus 6001
4330 LA MIDDELBURG**Onderwerp**
PFAS**Zaaknummer**
67258**Behandeld door****Verzonden**

Middelburg, 23 juni 2021

Geachte voorzitter ,

Als gevolg van een recent verschenen monitoringsrapportage over PFAS in Rijkswateren en actuele ontwikkelingen in Vlaanderen is veel media aandacht ontstaan voor het dossier PFAS. We begrijpen dat mensen zich zorgen maken over de aanwezigheid van PFAS in het milieu en in het bijzonder de Westerschelde.

Enkele fracties uit Provinciale Staten hebben inmiddels artikel 44 vragen ingediend. Nog niet alle vragen kunnen beantwoord worden, dat heeft te maken met kennis en bevoegdheden die bij andere overheden liggen. Zowel met RIVM, Rijkswaterstaat als GGD lopen contacten en zodra alle antwoorden beschikbaar zijn zullen wij daar zo spoedig mogelijk op terug komen.

Met deze brief informeren wij u alvast over enkele actuele ontwikkelingen met betrekking tot PFAS.

Wat zijn PFAS

PFAS is een verzamelnaam (afkorting van poly- en perfluoralkylstoffen) van chemische stoffen die van nature niet in het milieu voorkomen. Deze stoffen worden door mensen gemaakt vanwege hun specifieke eigenschappen, zoals brandwerendheid en vuil- en waterafstotendheid. Zij worden al decennia gebruikt in industriële en andere processen en in vele producten. Ze worden toegepast in allerlei alledaagse toepassingen, zoals verf, blusschuim, pannen, kleding, cosmetica en voedselverpakkingen.

Naast deze positieve gebruikseigenschappen hebben PFAS ook negatieve (milieu)eigenschappen, namelijk dat ze mobiel en nauwelijks afbreekbaar zijn en zich daardoor ophopen in het milieu en de voedselketen. Van een aantal types PFAS is bekend dat ze giftig zijn en bij langdurige blootstelling onder meer het immuunsysteem kunnen aantasten.

Daardoor wordt PFOS, een bekende stof uit de PFAS-groep, inmiddels al geruime tijd niet meer geproduceerd maar vinden we het door de onverwoestbaarheid nog overal terug.

Blootstelling aan PFAS

Door menselijk handelen zijn PFAS breed aanwezig in het milieu. Dat betekent dat vrijwel iedereen wordt blootgesteld aan PFAS. Voedsel en drinkwater zijn ook de voornaamste blootstellingsroutes waardoor PFAS ook wordt aangetroffen in mensen.

Er wordt steeds meer bekend over de nadelige effecten van PFAS op de gezondheid.

September 2020 heeft de Europese voedselveiligheidsautoriteit (EFSA) een opinie uitgebracht over PFAS. De Tweede kamer is 18 januari dit jaar geïnformeerd over het RIVM advies naar aanleiding van deze opinie. Het RIVM is vervolgens gevraagd om de risico's van

PFAS in voedsel en milieu in te schatten met de nieuwe gezondheidkundige grenswaarden van de EFSA opinie. Op 4 juni jl. is de Kamer geïnformeerd met de conclusie is dat de blootstelling van mensen aan PFAS in Nederland op dit moment hoger wordt ingeschat dan de EFSA waarden. Omdat deze EFSA grenswaarden gebaseerd zijn op levenslange blootstelling betekent een tijdelijke overschrijding geen acuut gezondheidsrisico. Er is wel de noodzaak om actie te ondernemen om de blootstelling van mensen aan PFAS via voedsel, drinkwater en andere bronnen te verminderen.

Commotie Antwerpen

In Zwijndrecht (Antwerpen) is PFOS bodemvervuiling vastgesteld. In de bodem in een grote omgeving rond de 3M-fabriek zitten hoge concentraties van PFOS, ver boven de toegestane norm. Het probleem kwam aan het licht door de graafwerkzaamheden voor de Oosterweelverbinding.

De Vlaamse regering neemt extra maatregelen voor de PFOS-vervuiling in Zwijndrecht. Geadviseerd is naast om in een straal tot 10 kilometer rond de 3Mfabriek geen, of minder, eieren van kippen in de tuin te eten. En in een beperkte straal rondom de locatie terughoudend te zijn met gebruik van groenten uit eigentuin en gebruik van grondwater. De 10 kilometer contour reikt niet tot over de Nederlandse landsgrens.

Tevens is sinds 14-06 een website in de lucht: www.vlaanderen.be/pfos-vervuiling-zwijndrecht, daar vinden burgers achtergrondinformatie over PFOS en toelichting bij de voorzorgsmaatregelen die de regering aankondigde.

De gemeente Hulst heeft via de media laten weten zich geen zorgen te maken om de PFOS-bodemvervuiling die in en om Antwerpen tot veel onrust heeft geleid. In 2019 zijn bij metingen in het buitengebied voor de vaststelling van de bodemkwaliteitskaart slechts hele lage gehalten PFAS aangetroffen.

Tevens was in het nieuws dat Antwerpse havenbedrijven volgens de Vlaamse minister Demir water in de Schelde lozen dat PFOS bevat. De chemiesector betreurt en weerlegt de berichtgeving. Metingen wijzen echter uit dat in de Schelde sprake is van verhoogde concentraties PFAS.

Onderzoek PFAS in water en biota

In opdracht van Rijkswaterstaat zijn er diverse onderzoek uitgevoerd naar de aanwezigheid van probleemstoffen in sediment en organismen.

Uit een eerste studie in 2005 bleek dat voor wat betreft dioxineachtige stoffen de Westerschelde geen uitzonderlijke situatie vormt en er was geen reden om maatregelen te treffen. Wel liet de studie zien dat een aantal vervuilende stoffen, geperfluoreerde verbindingen (PFAS) werden aangetroffen in deze monsters, soms in relatief hoge gehalten.

In 2010 bleek uit een vervolgstudie dat met name PFAS (vooral PFOS) zich makkelijk binnen de voedselwebben verspreiden en zich ophopen in de organismen die bovenaan een voedselweb staan, zoals het visdiefje en de zeehond. Er werden geen overschrijdingen geconstateerd van de toen geldende Warenwet normen.

Sinds deze onderzoeken uit de periode 2006-2010 weten we dus al dat een aantal PFAS in de Westerschelde voorkomen. In september 2010 is PS daarover geïnformeerd middels een managementsamenvatting van de uitgevoerde onderzoeken.

Recent (april 2021) is er een nieuw onderzoeksrapport verschenen. In opdracht van Rijkswaterstaat is een analyse gemaakt van de 2008-2020 PFAS monitoringsgegevens in Rijkswateren. Het gaat daarbij om gemeten concentraties in het water en in biota (vis en schelpdieren). Uit dit rapport blijkt dat op alle meetlocaties in Nederland de jaargemiddelde norm van de Kader Richtlijn Water wordt overschreden.

De Westerschelde en het Kanaal van Gent naar Terneuzen komen er niet goed uit, het worden de hot spots genoemd met waterconcentraties PFAS die tussen de 2 en 25 keer hoger zijn dan de rest van Nederland. Ook vis waarin de hoogst gemeten gehalten worden teruggevonden komt uit de Westerschelde en voldoet niet aan de norm voor PFOS in biota. Volgens het rapport zijn er nog te weinig gegevens aanwezig om een uitspraak te kunnen doen over eventuele trends van PFAS-concentraties in biota.

De huidige data-analyse benadrukt de noodzaak tot het snel afleiden van normen voor veel meer stoffen in de stofgroep PFAS, het in kaart brengen van (binnenlandse) bronnen en het tegelijkertijd inzetten op (inter)nationale maatregelen ter reductie van de productie, gebruik en lozingen van deze stoffen.

Risico's met betrekking tot zwemmen

Op basis van de huidige gemeten concentraties ten opzichte van risicogrenzen (geen overschrijding) en de blootstellingsroutes verwachten wij niet dat deze enig effect kunnen hebben op de gezondheid van zwemmers.

Uit de literatuur blijkt dat de opname van PFAS via de huid minimaal is en het inslikken van zwemwater zal zeer beperkt zijn. Daarbij is de blootstellingsduur, het aantal uren dat gezwommen wordt ook beperkt. Het RIVM is door Provincie Zeeland benaderd en gevraagd hier een oordeel over te geven.

Lozingen Zeeuwse bedrijven

Zeeuwse bedrijven lozen afvalwater op het oppervlaktewater, direct op de Westerschelde of indirect via een binnenwater of werk van een derde. Dit zijn in vergunningen gereguleerde lozingen, waarbij ook bemonstering en analyse plaatsvindt. In Zeeland zijn er geen bedrijven die PFAS produceren en voor zover ons bekend zijn er ook geen bedrijven in Zeeland met een vergunning om PFAS houdend afvalwater te lozen.

Op dit moment voert Indaver IWS in Hoek een onderzoek uit naar het verwerken van PFAS houdend afvalwater, met de bedoeling om PFAS uit het water te zuiveren tot onder de detectiegrens. Mocht deze proef succesvol zijn, dan kan het bedrijf er toe over gaan om vergunningen aan te vragen voor dit proces.

Rollen en verantwoordelijkheden

De kennis over PFAS en gezondheid is en blijft in ontwikkeling en zoals uit bovenstaande blijkt zijn diverse overheden betrokken en actief in het PFAS dossier. Een goede afstemming is noodzakelijk. Gedeputeerde Staten zullen de ontwikkelingen nauwlettend volgen en haar verantwoordelijkheid nemen.

Om de nadelige effecten van PFAS op het ecosysteem en de humane gezondheid te minimaliseren is (inter)nationale samenwerking noodzakelijk waarbij vanuit de Rijksoverheid als eerst moet worden ingezet op restricties en uitfasen van niet-essentiële PFAS of niet-essentiële toepassingen.

In opdracht van de Rijksoverheid doen RIVM en NVWA momenteel verder onderzoek naar PFAS in voedsel, bodem en oppervlaktewater.

Provincie Zeeland heeft met Rijkswaterstaat als waterkwaliteitsbeheerders voor de Westerschelde regelmatig overleg. In deze context niet alleen voor de beantwoording van de (artikel 44) vragen, maar ook ten aanzien van lozingen en waterkwaliteit. In het bestuurlijk overleg met het Waterschap en Rijkswaterstaat op 8 juli zal het PFAS dossier een plaats op de agenda krijgen.

Eveneens zijn wij met de GGD in contact getreden, zij volgen de lijn van het RIVM en hebben overeenkomstig Provincie Zeeland vragen ten aanzien van mogelijke effecten op voedselveiligheid. De GGD verwacht verder net als Provincie Zeeland dat op basis van de huidige inzichten geen negatieve gezondheidseffecten voor zwemmers zijn te verwachten waarbij het RIVM eveneens gevraagd is hier een (bevestigend) antwoord op te geven.

Wij hopen u op deze wijze voorlopig voldoende te hebben geïnformeerd en zullen u met de beantwoording van de ingediende artikel 44 nader informeren. Dat is eveneens van toepassing als toekomstige ontwikkelingen in dit dossier daar aanleiding toe geven voor zover dat betrekking heeft op onze rol.

Met vriendelijke groet,

Gedeputeerde Staten,

Drs. J.M.M. Polman, voorzitter

A.W. Smit, secretaris